

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 22.3.2022
COM(2022) 118 final

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**για την αξιολόγηση της υλοποίησης και των επιτευγμάτων του προγράμματος
«Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» για την περίοδο 2014-2020**

{SWD(2022) 58 final} - {SWD(2022) 59 final}

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**για την αξιολόγηση της υλοποίησης και των επιτευγμάτων του προγράμματος
«Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» για την περίοδο 2014-2020**

Το πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» (στο εξής: πρόγραμμα REC) αποσκοπούσε στην περαιτέρω ανάπτυξη της Ευρώπης των δικαιωμάτων και της ισότητας, σύμφωνα με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020». Προώθησε τις βασικές αξίες στις οποίες βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση και συνέβαλε στην περαιτέρω ανάπτυξη ενός χώρου όπου η ισότητα και τα δικαιώματα των προσώπων, όπως κατοχυρώνονται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και στις διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, προωθούνται, προστατεύονται και εφαρμόζονται αποτελεσματικά.

Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει τα αποτελέσματα του προγράμματος, σύμφωνα με την υποχρέωση που προβλέπεται στο άρθρο 13 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της νομικής βάσης του προγράμματος¹ (στο εξής: κανονισμός). Ο κανονισμός απαιτεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο έκθεση εκ των υστέρων αξιολόγησης για το πρόγραμμα έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021. Η έκθεση αυτή πρέπει να εξετάζει τον μακροπρόθεσμο αντίκτυπο και τη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων του προγράμματος, προκειμένου να ληφθεί απόφαση σχετικά με επακόλουθο πρόγραμμα. Το 2021, ωστόσο, σημαντικός αριθμός έργων (άνω του 40 %) παρέμεινε σε εξέλιξη λόγω της πολυετούς διάρκειας ζωής τους. Η κατάσταση αυτή έχει επιδεινωθεί από την πανδημία COVID-19, η οποία έχει προκαλέσει την παράταση της διάρκειας αρκετών έργων. Ως εκ τούτου, η συνολική αξιολόγηση των μακροπρόθεσμων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων του προγράμματος μπορεί να είναι δυνατή μόνο σε μεταγενέστερο στάδιο.

Για τους λόγους αυτούς, η εκ των υστέρων αξιολόγηση θα διεξαχθεί σε δύο μέρη. Η παρούσα έκθεση αποτελεί το πρώτο μέρος της αξιολόγησης. Βασίζεται στα δεδομένα που είναι επί του παρόντος διαθέσιμα, παρέχει επισκόπηση του τρόπου κατανομής της χρηματοδότησης και αξιολογεί τα μέχρι σήμερα επιτεύγματα του προγράμματος. Ενώ το νέο πρόγραμμα «πολίτες, ισότητα, δικαιώματα και αξίες» για την περίοδο 2021-2027 (στο εξής: πρόγραμμα CERV) έχει ήδη εγκριθεί, με βάση, μεταξύ άλλων, τα αποτελέσματα της ενδιάμεσης αξιολόγησης του προγράμματος REC 2014-2020, αυτό το πρώτο μέρος της εκ των υστέρων αξιολόγησης του προηγούμενου προγράμματος θα αναδείξει πιθανούς τομείς βελτίωσης όσον αφορά την υλοποίηση του νέου προγράμματος CERV.

Το δεύτερο μέρος της αξιολόγησης θα διεξαχθεί σε μεταγενέστερο στάδιο μόλις καταστούν διαθέσιμα όλα τα τελικά στοιχεία και σε συνδυασμό με την ενδιάμεση αξιολόγηση του επόμενου προγράμματος CERV. Αυτό το δεύτερο μέρος θα εξετάσει τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις και τη βιωσιμότητα των αποτελεσμάτων του προγράμματος. Θα διατυπώσει συστάσεις για το νέο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο μετά το 2027, κατά περίπτωση.

Μολονότι η παρούσα έκθεση αναλύει όλα τα ετήσια προγράμματα εργασίας από το 2014 έως το 2020, δεν είχαν ξεκινήσει όλες οι δραστηριότητες τη χρονική στιγμή της παρούσας αξιολόγησης. Ως εκ τούτου, ορίστηκε καταληκτική ημερομηνία στις 31/12/2020, προκειμένου να καθοριστεί το πεδίο εφαρμογής της παρούσας έκθεσης. Το δεύτερο μέρος της

¹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1381/2013, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση του Προγράμματος «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» για την περίοδο 2014-2020 (ΕΕ L 354 της 28.12.2013).

εκ των υστέρων αξιολόγησης θα συμπληρώσει την επισκόπηση αναλύοντας τις υπόλοιπες δραστηριότητες.

Η παρούσα έκθεση βασίζεται στα πορίσματα της αξιολόγησης² που εκπόνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την υποστήριξη αναδόχου.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το πρόγραμμα REC 2014-2020 αντικατέστησε τα προγράμματα που εφαρμόζονταν την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, δηλαδή το πρόγραμμα Δάφνη III, το πρόγραμμα για τα θεμελιώδη δικαιώματα και την ιθαγένεια και δύο από τους τομείς πολιτικής του προγράμματος Progress³, δηλαδή την «καταπολέμηση των διακρίσεων» και την «ισότητα των φύλων».

Το πρόγραμμα REC θεσπίστηκε από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1381/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Ο γενικός στόχος του κανονισμού ορίζεται ως εξής:

- να συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη ενός χώρου στον οποίο προάγονται, προστατεύονται και εφαρμόζονται ουσιαστικά η ισότητα και τα δικαιώματα των ατόμων, όπως κατοχυρώνονται στη ΣΕΕ, τη ΣΛΕΕ, στον Χάρτη και σε διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα στις οποίες έχει προσχωρήσει η Ένωση.

Οι ειδικοί του στόχοι είναι οι εξής:

- προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής της αρχής της καταπολέμησης των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευματος ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού και σεβασμός της αρχής της καταπολέμησης των διακρίσεων βάσει των λόγων που προβλέπονται στο άρθρο 21 του Χάρτη·
- πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της ομοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας·
- προαγωγή και προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία·
- προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών και προαγωγή της συνεκτίμησης του φύλου στις διάφορες πολιτικές·
- πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά παιδιών, νέων και γυναικών, καθώς και άλλων ομάδων κινδύνου·
- προώθηση και προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού·
- συμβολή στη διασφάλιση ύψιστου επιπέδου προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των προσωπικών δεδομένων·

² Το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής συνοδεύει την έκθεση αξιολόγησης της υλοποίησης του προγράμματος «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια» για την περίοδο 2014-2020.

³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015), εκ των υστέρων αξιολόγηση των πέντε προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο των δημοσιονομικών προοπτικών 2007-2013 — τελική έκθεση. Ειδική αξιολόγηση προγράμματος:

Πρόγραμμα Δάφνη,

http://ec.europa.eu/justice/grants1/files/expost_evaluations_2007_2013/daphne_programme_evaluation_final_report.pdf· Ειδική αξιολόγηση προγράμματος: Θεμελιώδη δικαιώματα και ιθαγένεια,

http://ec.europa.eu/justice/grants1/files/expost_evaluations_2007_2013/frc_programme_evaluation_final_report.pdf· Εκ των υστέρων αξιολόγηση του προγράμματος για την απασχόληση και την κοινωνική αλληλεγγύη —

PROGRESS 2007-2013 και συστάσεις για τα προγράμματα που θα διαδεχθούν το πρόγραμμα PROGRESS

2014-2020 <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12610&langId=en>.

- προώθηση και ενίσχυση της άσκησης των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ιδιότητα του πολίτη της ΕΕ·
- παροχή της δυνατότητας στα άτομα, υπό την ιδιότητά τους ως καταναλωτών ή επιχειρηματιών στην εσωτερική αγορά, να επιβάλουν την άσκηση των δικαιωμάτων τους που απορρέουν από τη νομοθεσία της Ένωσης, λαμβανομένων υπόψη των έργων που χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα για τους Καταναλωτές.

Το πρόγραμμα υλοποιείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω άμεσης διαχείρισης.

Όσον αφορά τη **γεωγραφική κάλυψη**, όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ ήταν επιλέξιμα για συμμετοχή στο πρόγραμμα και, για επιλεγμένους στόχους, επίσης επιλέξιμα ήταν το Λιχτενστάιν, η Ισλανδία και η Σερβία.

2. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού, **το πρόγραμμα στήριξε ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων**, συμπεριλαμβανομένων των εργασιών ανάλυσης, της αμοιβαίας μάθησης, της συνεργασίας, των δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης και διάδοσης, των δραστηριοτήτων κατάρτισης, της ανάπτυξης εργαλείων όπως πακέτα/υλικά/προγράμματα κατάρτισης και δράσεων για την υλοποίηση των ειδικών στόχων του. Το πρόγραμμα στήριξε **οργανώσεις** οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα των κοινωνικών και θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη, όπως: ευρωπαϊκά δίκτυα· συνήθως μη κερδοσκοπικοί δημόσιοι ή ιδιωτικοί οργανισμοί· εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές στα κράτη μέλη της ΕΕ· οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών· και διεθνείς οργανισμοί.

Το ευρύ κοινό στις συμμετέχουσες χώρες αποτελεί επίσης **ομάδα-στόχο** (ομάδες που θα ωφελούνταν άμεσα, με τη συμμετοχή τους στις δραστηριότητες του προγράμματος, ή έμμεσα, από την υλοποίηση του προγράμματος), δεδομένου ότι οι στόχοι και οι πρωτοβουλίες του προγράμματος αποσκοπούν στην προώθηση, την προστασία και την αποτελεσματική εφαρμογή της ισότητας και των δικαιωμάτων των ανθρώπων, ιδίως των ατόμων που αντιμετωπίζουν διακρίσεις, μισαλλοδοξία ή βία, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών και των μειονοτήτων.

Όπως προβλέπεται από τον κανονισμό, το πρόγραμμα χρησιμοποίησε επιδοτήσεις δράσης, επιδοτήσεις λειτουργίας και δημόσιες συμβάσεις ως τους κύριους μηχανισμούς χρηματοδότησης.

2.1. Οι ειδικοί στόχοι του προγράμματος

Ειδικός στόχος 1: Προώθηση της καταπολέμησης των διακρίσεων

Το πρόγραμμα στήριξε έργα που αποσκοπούσαν στην πρόληψη και την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Ένας ιδιαίτερα σημαντικός τομέας στο πλαίσιο αυτού του στόχου είναι η προώθηση της ένταξης των Ρομά. Στο πλαίσιο αυτό, το πρόγραμμα REC υποστήριξε τις εθνικές πλατφόρμες για τους Ρομά και συνεργάστηκε στενά με τα κράτη μέλη της ΕΕ και τα εθνικά σημεία επαφής Ρομά, καθώς και με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την ένταξη των Ρομά. Το πρόγραμμα χρηματοδότησε επίσης τις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Δικτύου Φορέων Ισότητας. Βασικό έργο του δικτύου αυτού είναι η ενίσχυση της συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών για θέματα που αφορούν την καταπολέμηση των διακρίσεων μεταξύ των εθνικών φορέων ισότητας που ορίζονται από τα κράτη μέλη.

Ειδικός στόχος 2: Πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της ομοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας

Τα έργα που χρηματοδοτούνται στον τομέα αυτόν συνέβαλαν στην καλύτερη υλοποίηση της ισχύουσας ενωσιακής νομοθεσίας στα κράτη μέλη και στην καταπολέμηση των εγκλημάτων μίσους και της ρητορικής μίσους. Ειδικότερα, οι χρηματοδοτούμενες δραστηριότητες στήριξαν την προστασία των μειονοτήτων από την άνοδο του λαϊκισμού, του εξτρεμισμού και της μισαλλοδοξίας.

Ειδικός στόχος 3: Προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία

Ο σκοπός αυτού του ειδικού στόχου ήταν να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση και να βελτιωθεί η εφαρμογή των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, ώστε να μειωθούν οι φραγμοί στην πλήρη συμμετοχή τους στην κοινωνία και στην άσκηση των δικαιωμάτων τους. Αυτό γινόταν κυρίως μέσω επιδοτήσεων λειτουργίας που υποστήριζαν τις δραστηριότητες των ευρωπαϊκών δικτύων τα οποία προασπίζονται τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, καθώς και μέσω δραστηριοτήτων ανάθεσης συμβάσεων που επικεντρώνονταν στη συλλογή δεδομένων και σε δραστηριότητες κατάρτισης και ευαισθητοποίησης. Το ετήσιο πρόγραμμα εργασίας για το 2014 υποστήριξε τη δρομολόγηση της Ευρωπαϊκής Κάρτας Αναπηρίας προκειμένου να διευκολυνθεί η διασυννοριακή μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία.

Ειδικός στόχος 4: Προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών

Το πρόγραμμα χρηματοδότησε έργα που στήριξαν τις συμμετέχουσες χώρες και τα οικεία ενδιαφερόμενα μέρη στη βελτίωση της ισότητας των δύο φύλων σε όλους τους τομείς της ζωής, ιδιαίτερα όσον αφορά τη λήψη οικονομικών αποφάσεων και την προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών όσον αφορά την οικονομική ανεξαρτησία. Η χρηματοδότηση στο πλαίσιο αυτού του στόχου εστίαζε επίσης στη μείωση των διαφορών μεταξύ των δύο φύλων σε επίπεδο μισθολογικό, αποδοχών και συντάξεων.

Ειδικός στόχος 5: Πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά παιδιών, νέων και γυναικών, καθώς και άλλων ομάδων κινδύνου

Το πρόγραμμα χρηματοδότησε κυρίως έργα που συνέβαλαν στην προστασία και στήριξη των θυμάτων βίας, όπως είναι οι γυναίκες και τα παιδιά, καθώς και δραστηριότητες για την αύξηση της ευαισθητοποίησης και την πρόληψη της βίας, τη συνεργασία με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται επί τόπου. Υποστήριξε, επίσης, την αντιμετώπιση των δραστών πράξεων βίας. Η ενίσχυση των συστημάτων προστασίας των παιδιών αποτελεί μία από τις προτεραιότητες της Επιτροπής και το πρόγραμμα στήριξε επίσης τα δικαιώματα των παιδιών μεταναστών με τη χρηματοδότηση διεθνών οργανώσεων που εργάζονται άμεσα για τα παιδιά αυτά και μαζί με αυτά.

Ειδικός στόχος 6: Προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού

Τα δικαιώματα του παιδιού προωθούνται μέσω έργων με επίκεντρο την φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη και την προστασία των ευάλωτων παιδιών (όπως των παιδιών που εξέρχονται από τα συστήματα φροντίδας από ανάδοχες οικογένειες και των παιδιών που έρχονται σε σύγκρουση με τον νόμο), υποστηρίζοντας τις δραστηριότητες κατάρτισης των δημόσιων υπαλλήλων, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και των δικηγόρων που ασχολούνται με αυτούς.

Ειδικός στόχος 7: Προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Το πρόγραμμα αποτελεί την κύρια πηγή χρηματοδότησης της ΕΕ όσον αφορά την προστασία των δεδομένων. Οι δραστηριότητες που διεξήχθησαν στο πλαίσιο του παρόντος ειδικού στόχου συνδέονταν στενά με τη μεταρρύθμιση της προστασίας των δεδομένων, η οποία εγκρίθηκε το 2016. Στο πλαίσιο αυτού του στόχου, το πρόγραμμα χρηματοδότησε

δραστηριότητες για την υποστήριξη, ειδικότερα, της μεταφοράς και της εφαρμογής της νέας ενωσιακής νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων από τα κράτη μέλη και την κατάρτιση των αρχών προστασίας των δεδομένων και των υπευθύνων προστασίας των δεδομένων.

Ειδικός στόχος 8: Ιθαγένεια της ΕΕ

Το πρόγραμμα χρηματοδότησε έργα, κυρίως δραστηριότητες ευαισθητοποίησης για τη στήριξη της ένταξης των πολιτών της ΕΕ στην κοινωνία των πολιτών και στην πολιτική ζωή της ΕΕ. Σ' αυτά περιλαμβάνονταν έργα που βοηθούν τους πολίτες να συνειδητοποιήσουν καλύτερα τα δικαιώματά τους που απορρέουν από την ιθαγένεια της ΕΕ. Ενημερωτικές εκστρατείες σχετικά με τα δικαιώματα που απορρέουν από την ιθαγένεια της ΕΕ χρηματοδοτήθηκαν μέσω αυτού του ειδικού στόχου και ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στα εκλογικά δικαιώματα, ενόψει των ευρωπαϊκών εκλογών του 2019.

Ειδικός στόχος 9: Δικαιώματα των καταναλωτών ή των επιχειρηματιών

Το πρόγραμμα χρηματοδότησε επίσης δραστηριότητες που υποστήριζαν τα άτομα υπό την ιδιότητά τους ως καταναλωτών ή επιχειρηματιών στην ενιαία αγορά, με σκοπό να επιβάλουν την άσκηση των δικαιωμάτων τους που απορρέουν από τη νομοθεσία της ΕΕ. Τα κονδύλια της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα έχουν ως στόχο να συμβάλουν στην αύξηση των γνώσεων και της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, ιδίως στην ψηφιακή αγορά.

2.2. Προϋπολογισμός

Στον πίνακα 1 που ακολουθεί παρουσιάζονται τα ετήσια κονδύλια του προϋπολογισμού, τα οποία ανέρχονται σε 426,8 εκατ. EUR για ολόκληρη την περίοδο προγραμματισμού. Τα ποσά αυξάνονταν κάθε χρόνο από 54,2 εκατ. EUR το 2014 σε 67,9 εκατ. EUR το 2020.

Πίνακας 1. Προβλεπόμενο ποσό του προϋπολογισμού ανά έτος

Οικονομικό έτος	Προβλεπόμενο ποσό (EUR)	Ετήσια αύξηση (%)
2014	54 158 000	—
2015	56 323 637	4,0 %
2016	58 852 000	4,5 %
2017	62 515 000	6,2 %
2018	62 282 000	-0,4 %
2019	64 771 000	4,0 %
2020	67 913 000	4,9 %
Σύνολο	426 814 637	

Πηγή: ετήσια προγράμματα εργασίας 2014-2020

Το μεγαλύτερο ποσοστό του προϋπολογισμού του προγράμματος (25 %) διατέθηκε για τον ειδικό στόχο «πρόληψης της βίας (Δάφνη)». Ο ειδικός στόχος με το δεύτερο μεγαλύτερο κονδύλιο του προϋπολογισμού ήταν ο στόχος της προώθησης της καταπολέμησης των διακρίσεων (22 %). Η πλήρης κατανομή του προϋπολογισμού είναι διαθέσιμη στον πίνακα 2 κατωτέρω.

Πίνακας 2. Ειδικοί στόχοι και προβλεπόμενα ποσά

Ειδικός στόχος	Προϋπολογισμός (EUR)	Ποσοστό
Πρόληψη της βίας κατά παιδιών, νέων και γυναικών, καθώς και άλλων ομάδων κινδύνου (Δάφνη)	109 835 157	25,73 %
Προώθηση της καταπολέμησης των διακρίσεων	93 294 280	21,86 %
Πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας, της ομοφοβίας και άλλων μορφών μισαλλοδοξίας	56 321 000	13,20 %
Προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών και της συνεκτίμησης του φύλου στις διάφορες πολιτικές	50 066 000	11,73 %
Προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία	44 034 000	10,32 %
Προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού	31 740 200	7,44 %
Προώθηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ιθαγένεια της ΕΕ	19 571 000	4,59 %
Διασφάλιση του υψηλότερου δυνατού επιπέδου προστασίας των δεδομένων	11 783 000	2,76 %
Επιβολή των δικαιωμάτων των καταναλωτών	10 170 000	2,38 %
Σύνολο	426 814 637	100 %

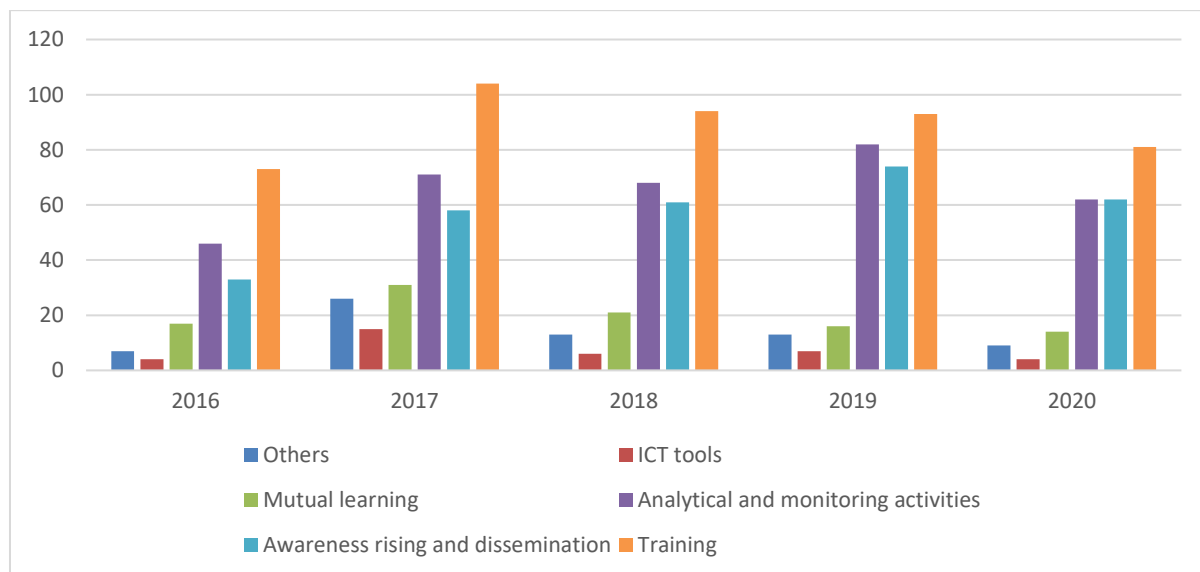
Πηγή: ετήσια προγράμματα εργασίας 2014-2020

2.3. Υλοποίηση

Για την περίοδο 2014-2020 προγραμματίστηκαν συνολικά **81 προσκλήσεις υποβολής προτάσεων**. Ο μεγαλύτερος αριθμός των προσκλήσεων αυτών κάλυψε τον ειδικό στόχο «πρόληψης της βίας (Δάφνη)», με 18 προσκλήσεις υποβολής προτάσεων. Δεδομένου ότι ο ειδικός στόχος για τα «δικαιώματα των καταναλωτών» χρηματοδοτήθηκε μόνο μέσω δημόσιων συμβάσεων, δεν υπήρξαν σχετικές προσκλήσεις υποβολής προτάσεων. Συνολικά, χορηγήθηκαν **942 επιδοτήσεις δράσης και επιδοτήσεις λειτουργίας** καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των δραστηριοτήτων που χρηματοδοτήθηκαν από έργα REC μεταξύ 2016 και 2020 μπορεί να ταξινομηθεί ως «δραστηριότητες κατάρτισης» (35 %).

Γράφημα 1. Είδη δραστηριοτήτων που χρηματοδοτήθηκαν ανά έτος (2016-2020)⁴

Σημείωση: Ο κάθετος άξονας μετρά τον αριθμό των δραστηριοτήτων. Τα έργα μπορούν να ανατεθούν σε περισσότερα του ενός είδη δραστηριοτήτων. Τα δεδομένα πριν από την εισαγωγή των ηλεκτρονικών επιδοτήσεων το 2016 ήταν σε διαφορετική μορφή και δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την παρούσα ανάλυση.

Πηγή: Έγγραφα έργων από τη ΓΔ JUST (Επιδοτήσεις δράσης και επιδοτήσεις λειτουργίας).

Οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις αντιστοιχούσαν στην πλειονότητα των δικαιούχων κατά την περίοδο 2016-2020 (57 %)⁵.

Οι δημόσιες συμβάσεις αποτελούσαν σημαντικό μηχανισμό χρηματοδότησης για ορισμένους ειδικούς στόχους, και ο συνολικός τους αριθμός ανερχόταν σε **345 συμβάσεις** καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου. Ο «ρατσισμός και άλλες μορφές μισαλλοδοξίας» ήταν ο ειδικός στόχος που χρησιμοποίησε περισσότερο αυτήν την επιλογή χρηματοδότησης, με 112 δημόσιες συμβάσεις κατά τη διάρκεια της περιόδου.

Συνολικά, διατέθηκαν περίπου **81 εκατ. EUR** σε δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών. Το συνηθέστερο είδος δημόσιων συμβάσεων αφορούσε δραστηριότητες ανάλυσης και παρακολούθησης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, την περίοδο 2014-2015 η ομάδα στην οποία απευθυνόταν περισσότερο η στήριξη ήταν οι νέοι (συμπεριλαμβανομένων των παιδιών), και ακολουθούν οι γυναίκες και οι σπουδαστές. Την περίοδο 2016-2020 ο βαθμός λεπτομερούς ανάλυσης των ομάδων-στόχων αυξήθηκε και οι επαγγελματίες έγιναν η ομάδα με τον μεγαλύτερο στόχο στήριξης, ακολουθούμενη από τις γυναίκες και τα παιδιά. Άλλες σημαντικές ομάδες είναι οι πολίτες της ΕΕ, οι νέοι και οι κοινότητες.

⁴ Δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για την περίοδο 2014-2015.

⁵ Δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για την περίοδο 2014-2015.

2.4. Τα κύρια επιτεύγματα του προγράμματος

Η θέσπιση συστήματος δεικτών για το πρόγραμμα REC ήταν χρήσιμη για τη μέτρηση των επιτευγμάτων του. Το άρθρο 14 του κανονισμού REC απαριθμεί τους δείκτες που χρησιμεύουν ως βάση για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση.

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τις εκθέσεις των έργων δείχνουν ότι μεταξύ 2016 και 2020, τουλάχιστον **80 εκατομμύρια άτομα** προσεγγίστηκαν από εκστρατείες ενημέρωσης και διάδοσης ή συμμετείχαν σε εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης. Ο αριθμός αυτός περιλαμβάνει διάφορες ομάδες-στόχους, οι πολυπληθέστερες από τις οποίες είναι το ευρύ κοινό (περίπου 46 εκατομμύρια)⁶· ακολουθούν οι πολίτες της ΕΕ (περίπου 19 εκατομμύρια)⁶· οι γυναίκες (περίπου 4 εκατομμύρια)⁶· και η επιστημονική κοινότητα, η κοινωνία των πολιτών, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, τα μέσα ενημέρωσης (περίπου 3 εκατομμύρια)⁶· άτομα που ανήκουν στην κοινότητα ΛΟΑΔ (περίπου 1 εκατομμύριο) και που εκπροσωπούν επιχειρήσεις/εταιρείες (περίπου 1 εκατομμύριο).

Επιπλέον, περίπου **85 000 άτομα** συμμετείχαν σε εκδηλώσεις ανταλλαγής και αμοιβαίας μάθησης, ενώ τουλάχιστον **1,5 εκατομμύριο άτομα** συμμετείχαν σε δραστηριότητες κατάρτισης.

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, **η αύξηση των γνώσεων και της ευαισθητοποίησης των ενδιαφερόμενων μερών και των τελικών δικαιούχων** είναι μακράν το πλέον αναφερθέν αποτέλεσμα, καθώς αναφέρεται στο **78 % των έργων** για τα οποία υπήρχε διαθέσιμη τεχνική έκθεση. Αυτό συνάδει με τη λογική παρέμβασης του προγράμματος: στόχος του είναι να επιφέρει αλλαγή της συμπεριφοράς στην κοινωνία, για την οποία η ευαισθητοποίηση είναι ζωτικής σημασίας.

645 διασυνοριακά εργαλεία και μηχανισμοί συνεχίστηκαν μετά τη λήξη των έργων, συμπεριλαμβανομένων επίσημων συμβουλευτικών ομάδων, μνημονίων συνεργασίας / συμφωνιών συνεργασίας και δικτύων.

Το πρόγραμμα REC, κατά τη διάρκεια της περιόδου υλοποίησής του, έλαβε μεγάλο αριθμό αιτήσεων (4 903). Ελήφθησαν περίπου πέντε αιτήσεις για κάθε επιδότηση που χορηγήθηκε. Συνολικά, **το μέσο ποσοστό επιτυχίας λήψης επιδότησης στο πρόγραμμα REC ήταν 17 %**. Τα έργα δεν κατανεμήθηκαν ισότιμα μεταξύ των κρατών μελών. Ο κύριος λόγος είναι ότι ορισμένες χώρες υπέβαλαν ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό αιτήσεων. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι οι επιδοτήσεις λειτουργίας, οι οποίες χρηματοδοτούν κυρίως πανευρωπαϊκά δίκτυα, εγγυώνται δίκαιη γεωγραφική κάλυψη σε επίπεδο ΕΕ.

Μαζί με τους δείκτες που ορίζονται στον κανονισμό, έχουν αναπτυχθεί αρκετοί πρόσθετοι δείκτες για τη μέτρηση των επιτευγμάτων του προγράμματος.

Μολονότι υπάρχουν μόνον εν μέρει διαθέσιμα στοιχεία κατά τον χρόνο σύνταξης του παρόντος εγγράφου, η επίτευξη των στόχων για το 2020 για τους περισσότερους δείκτες σε σχέση με τον γενικό στόχο του προγράμματος⁶ φαίνεται δύσκολη, δεδομένου ότι η Ευρώπη εξέρχεται από μια μακρά οικονομική ύφεση, η οποία επιδεινώθηκε το 2020 από την κρίση της νόσου COVID-19. Μόνον ο στόχος για τον δείκτη σχετικά με «*το ποσοστό των Ευρωπαίων που θεωρούν τους εαυτούς τους ‘καλά’ ή ‘πολύ καλά’ ενημερωμένους σχετικά με τα δικαιώματά τους ως πολιτών της Ένωσης*» έχει επιτευχθεί πολύ πριν από το 2020.

⁶ Να συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη ενός χώρου στον οποίο προάγονται, προστατεύονται και εφαρμόζονται ουσιαστικά η ισότητα και τα δικαιώματα των ατόμων, όπως κατοχυρώνονται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα στις οποίες έχει προσχωρήσει η ΕΕ.

Έχουν χρησιμοποιηθεί αρκετοί πρόσθετοι δείκτες για την αξιολόγηση των επιδόσεων του προγράμματος σε επίπεδο επιμέρους ειδικών στόχων. Από τα διαθέσιμα μέχρι στιγμής στοιχεία προκύπτει ότι οι τιμές-στόχοι για διάφορους δείκτες έχουν επιτευχθεί ή υπερκαλυφθεί⁷.

Όσον αφορά την κατάσταση αναφοράς, η οποία περιγράφεται στην εκτίμηση των επιπτώσεων του 2011⁸ και στην εκ των υστέρων αξιολόγηση του 2015 των τριών προηγούμενων προγραμμάτων (Δάφνη III, Θεμελιώδη δικαιώματα και Ιθαγένεια και Progress)⁹, τα στοιχεία δείχνουν ότι σχεδόν όλες οι δυσκολίες που εντοπίστηκαν εκείνη την περίοδο έχουν ξεπεραστεί στο πρόγραμμα REC, εκτός από τη συνεχιζόμενη γεωγραφική ανισορροπία.

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

3.1. Αποτελεσματικότητα

Με βάση τα ποιοτικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, η υλοποίηση του προγράμματος REC ήταν αποτελεσματική και συνέβαλε στην επίτευξη των συνολικών στόχων του. Ειδικότερα, η επιτυχία του οφειλόταν στην **ποιότητα των περισσότερων έργων**, με αποτέλεσμα να καταστεί δυνατή η υλοποίηση στοχευμένων δράσεων, όπως εκστρατείες ευαισθητοποίησης, μαθήματα κατάρτισης και επιμόρφωσης, δημοσίευση υλικού, έρευνας και συναφών δεδομένων. Τόσο η έρευνα τεκμηρίωσης όσο και η επιτόπια έρευνα δείχνουν ότι **σχεδόν όλα τα έργα που ολοκληρώθηκαν έχουν επιτύχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα**.

Οι δραστηριότητες και τα επιτεύγματα όλων των έργων του δείγματος αφορούσαν άμεσα τους ειδικούς στόχους του προγράμματος. Συνολικά, από τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν προκύπτει ότι το πρόγραμμα REC έχει συμβάλει στην **αύξηση των γνώσεων σχετικά με το μη δεσμευτικό και το δεσμευτικό δίκαιο της ΕΕ**.

Μια σύνθετη αλληλεπίδραση εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων υποστήριξε και εμπόδισε την υλοποίηση του προγράμματος. Οι εσωτερικοί παράγοντες αφορούν κυρίως τις δυσκολίες που συνδέονται με τη διαδικασία υποβολής αιτήσεων, την εσωτερική ικανότητα των εταίρων του έργου και το είδος και την ποιότητα της κοινοπραξίας του έργου. Οι κοινοί εξωτερικοί παράγοντες αφορούν τον αντίκτυπο εξωτερικών κλυδωνισμών, όπως η πανδημία COVID-19, και την πρόκληση της συμμετοχής δημόσιων φορέων και ενδιαφερόμενων μερών στις προγραμματισμένες δραστηριότητες.

Από την ανάλυση διαπιστώθηκε ότι οι παράγοντες επιτυχίας των έργων του προγράμματος REC περιλαμβάνουν την ποιότητα των εταιρικών σχέσεων, καθώς φέρνουν σε επαφή οργανισμούς με συμπληρωματική εμπειρογνώσια και καλύπτουν δεξιότητες διαχείρισης και συντονισμού με πείρα στην επιτόπια συνεργασία με ομάδες-στόχους. Ένα ακόμη στοιχείο επιτυχίας είναι η ικανότητα των έργων να ανταποκρίνονται στους στόχους των προσκλήσεων, επιδιώκοντας παράλληλα τις πιο μακροπρόθεσμες στρατηγικές των οργανισμών υλοποίησης.

⁷ Όπως «Ποσοστό του πληθυσμού που θεωρούν τους εαυτούς τους καλά ή πολύ καλά ενημερωμένους σχετικά με τα δικαιώματα τους ως πολιτών της Ένωσης», «Επίπεδο σιγουριάς των καταναλωτών κατά την πραγματοποίηση διασυνοριακών αγορών», «Ποσοστό ατόμων που θεωρούν ότι η ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών είναι απαράδεκτη».

⁸ SEC(2011) 1364 final, ό.π.

⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015), εκ των υστέρων αξιολόγηση των πέντε προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο των δημοσιονομικών προοπτικών 2007-2013 — τελική έκθεση, ό.π.

3.2. Αποδοτικότητα

Τα υφιστάμενα ποιοτικά στοιχεία καταδεικνύουν ότι **τα οφέλη της υλοποίησης των έργων υπερτερούν του κόστους** και, υπό την έννοια αυτήν, επιτεύχθηκε αποδοτικότητα. Ωστόσο, οι δαπάνες που συνδέονται με τον διοικητικό φόρτο εξακολουθούν να θεωρούνται πρόβλημα από τους δικαιούχους, ιδίως σε σχέση με τις διαδικασίες υποβολής αιτήσεων και υποβολής εκθέσεων. Ενώ οι περισσότεροι δικαιούχοι προσδιόρισαν τον διοικητικό φόρτο ως σημαντική συνιστώσα κόστους, αναγνώρισαν επίσης ότι οι επαχθείς διοικητικές απαιτήσεις είναι θεμιτές όταν διακυβεύεται η διαφάνεια και η δίκαιη χρήση της δημόσιας χρηματοδότησης.

Το διοικητικό κόστος στο πλαίσιο του προγράμματος REC θεωρείται κατά μέσο όρο υψηλότερο σε σύγκριση με άλλες εναλλακτικές λύσεις εκτός ΕΕ ή με εθνικά προγράμματα. Τα εθνικά και διεθνή χρηματοδοτικά μέσα θεωρούνται λιγότερο απαιτητικά όσον αφορά τις απαιτήσεις υποβολής αιτήσεων και υποβολής εκθέσεων.

Όσον αφορά τα **οφέλη**, το πρόγραμμα REC προσφέρει τη δυνατότητα εργασίας σε διακρατικό επίπεδο, ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών και οικοδόμησης σχέσεων με εταίρους κοινοπραξίας, και ενίσχυσης της εσωτερικής ικανότητας και εμπειρογνώσιας. Υπάρχουν επίσης άυλα οφέλη, όπως η βελτίωση της φήμης και **η ενίσχυση της αξιοπιστίας του οργανισμού τους** ως αποτέλεσμα της συμμετοχής σε έργα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ.

Στην αξιολόγηση εντοπίστηκε **υποαπορρόφηση πιστώσεων στο 82 % των έργων** του δείγματος. Ενώ η υποαπορρόφηση πιστώσεων είναι ευρέως διαδεδομένο φαινόμενο στο δείγμα που αναλύθηκε, τα περισσότερα έργα τα οποία συμπεριλήφθηκαν στην αξιολόγηση ανέφεραν υποαπορρόφηση κατά περίπου 10-12 %, ποσοστό που αποδίδεται κυρίως στην έξαρση της νόσου COVID-19 και στη συνακόλουθη διακοπή των συνεδριάσεων και των δραστηριοτήτων που απαιτούν φυσική παρουσία, γεγονός που οδήγησε σε εξοικονόμηση δαπανών ταξιδιού και διαμονής για συνεδριάσεις με φυσική παρουσία, εργαστήρια και άλλες εκδηλώσεις.

Σε σύγκριση με τα προηγούμενα προγράμματα, σημειώθηκε βελτίωση όσον αφορά την ταχεία έγκριση/δημοσίευση των προσκλήσεων που δημοσιεύθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος REC και την προβλεψιμότητα των προσκλήσεων αυτών. Οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν μέσω συνεντεύξεων με τακτικούς δικαιούχους δείχνουν ότι **η συγχώνευση των προηγούμενων προγραμμάτων απλοποίησε σημαντικά τις διαδικασίες διαχείρισης και υλοποίησης**.

3.3. Συνάφεια

Οι **ανάγκες** που εντοπίστηκαν κατά τον χρόνο έκδοσης του κανονισμού για το πρόγραμμα REC εξακολουθούν να **είναι σημαντικές** ώστε να διασφαλιστεί ότι η ισότητα και τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και σε άλλες νομικά δεσμευτικές πράξεις εξακολουθούν να προωθούνται σε ολόκληρη την ΕΕ. Επιπλέον, το πρόγραμμα συνέχισε να προσαρμόζεται στην εμφάνιση νέων αναγκών και απειλών, όπως η αύξηση της ρητορικής μίσους.

Η ανάλυση επιβεβαίωσε επίσης ότι οι δράσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο του προγράμματος REC είναι συναφείς με τις ανάγκες των ενδιαφερόμενων μερών, όπως η βελτίωση της βάσης γνώσεων, η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μέσω της αμοιβαίας μάθησης, η ανάπτυξη ικανοτήτων και η διαρθρωτική στήριξη συγκεκριμένων οργανωτικών δομών. Επιπλέον, το πρόγραμμα ήταν σημαντικό για τη στόχευση των επιδιωκόμενων τελικών δικαιούχων — εν τέλει, των πολιτών της ΕΕ. Αυτό έχει επιβεβαιωθεί μέσω διαφόρων σκελών των αποδεικτικών στοιχείων αξιολόγησης, όπως η ανάλυση της εξόρυξης κειμένων, η δειγματοληψία έργων και οι διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Όσον αφορά την ικανότητα του προγράμματος να επιλέγει τους σημαντικότερους δικαιούχους, εντοπίστηκαν δύο τύποι δικαιούχων ως ιδιαίτερα σημαντικοί αλλά λιγότερο πιθανό να συμμετάσχουν: i) δημόσιες αρχές, για τις οποίες τα εμπόδια στη συμμετοχή αφορούν κυρίως την έλλειψη διοικητικής ικανότητας και εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού· ii) μικρές οργανώσεις βάσης, για τις οποίες η διαδικασία υποβολής αιτήσεων είναι ιδιαίτερα περίπλοκη και η απαίτηση εξασφάλισης συγχρηματοδότησης αποτελεί πρόκληση.

3.4. Συνεκτικότητα

Στο πρόγραμμα REC, οι προσκλήσεις υποβολής προτάσεων καθοδηγούνται από τις συγκεκριμένες στρατηγικές εξελίξεις και τις προτεραιότητες της ΕΕ. Με τον τρόπο αυτόν, το πρόγραμμα REC λειτούργησε ως σύνδεσμος μεταξύ των προτεραιοτήτων της ΕΕ, σύμφωνα και με άλλες πρωτοβουλίες της ΕΕ, όπως το θεματολόγιο της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020, η στρατηγική δέσμευση για την ισότητα των φύλων 2016-2020, η ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020, ο κατάλογος δράσεων της Επιτροπής για την προώθηση της ισότητας των ΛΟΑΔΜ και το πλαίσιο της ΕΕ για τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά έως το 2020. Η ανάλυση δείχνει επίσης ότι υπάρχει ορισμένο επίπεδο συνεκτικότητας με τις εθνικές πολιτικές και τις εξελίξεις σε επίπεδο έργου.

3.5. Ενωσιακή προστιθέμενη αξία

Η ενωσιακή προστιθέμενη αξία του προγράμματος REC αξιολογήθηκε σύμφωνα με τα ακόλουθα τέσσερα κριτήρια:

- 1) υποστήριξη της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ και ευαισθητοποίηση σχετικά με τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτό·
- 2) ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών και της διασυννοριακής συνεργασίας·
- 3) ανάπτυξη και διάδοση βέλτιστων πρακτικών·
- 4) δημιουργία προτύπων, πρακτικών εργαλείων και λύσεων για την αντιμετώπιση πανευρωπαϊκών προκλήσεων.

Το πρόγραμμα υπήρξε επιτυχές σε όλες αυτές τις πτυχές, χάρη στον διακρατικό του χαρακτήρα. Η ανάλυση εντόπισε πρόσθετα στοιχεία της ενωσιακής προστιθέμενης αξίας του προγράμματος:

- Αποτελεί σημαντική πηγή χρηματοδότησης, καθώς επιτρέπει στους δικαιούχους να υλοποιήσουν πρόσθετα έργα για την αντιμετώπιση των προκλήσεων τις οποίες προβλεπόταν να αντιμετωπίσει το πρόγραμμα REC.
- Η λήψη χρηματοδότησης από την ΕΕ και η υλοποίηση δραστηριοτήτων στο πλαίσιο του προγράμματος REC είχαν θετικές συνέπειες για τα έργα όσον αφορά τη βελτίωση της φήμης και την αύξηση της προβολής που δεν θα μπορούσε να έχει επιτευχθεί σε εθνικό επίπεδο.
- Το πρόγραμμα REC αποτέλεσε σημαντική κινητήρια δύναμη για την καινοτομία, δεδομένου ότι είναι περιορισμένη η διαθέσιμη εθνική χρηματοδότηση για τη δοκιμή καινοτόμων και διακρατικών δράσεων.
- Το πρόγραμμα REC είχε αντίκτυπο στο πεδίο εφαρμογής¹⁰, καθώς διεύρυνε τις δράσεις που υλοποίησαν οι δικαιούχοι κατά τρόπο που δύσκολα θα μπορούσε να επιτευχθεί από τις παρεμβάσεις σε εθνικό επίπεδο.

¹⁰ Αντίκτυπος στο πεδίο εφαρμογής είναι «η διεύρυνση των υφιστάμενων δράσεων μέσω της στήριξης ομάδων ή τομέων πολιτικής που διαφορετικά δεν θα είχαν λάβει τέτοιου είδους στήριξη».

Οι δικαιούχοι σημειώνουν ότι η διασυνοριακή συνεργασία και οι διακρατικές συμπράξεις και τα δίκτυα, καθώς και η αμοιβαία μάθηση μεταξύ των εταίρων αποτελούν βασικά αποτελέσματα της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα. Η διακρατική διάσταση είναι ιδιαίτερα εμφανής για τους δικαιούχους επιδοτήσεων λειτουργίας, λόγω του ευρωπαϊκού τους εύρους: οι δραστηριότητές τους δεν θα μπορούσαν να είχαν αναπτυχθεί με παρόμοιο τρόπο μέσω εθνικής ή μη ενωσιακής χρηματοδότησης.

3.6. Δικαιοσύνη

Οι πόροι και η στήριξη του προγράμματος REC **δεν κατανεμήθηκαν ισομερώς μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών**, ενώ μάλιστα η κατανομή των πόρων του προγράμματος REC επικεντρώθηκε σε μικρό αριθμό χωρών, κυρίως στο Βέλγιο, την Ελλάδα, την Ισπανία και την Ιταλία, από όπου οι αιτούντες υποβάλλουν συχνότερα αιτήσεις. Ωστόσο, η εικόνα αυτή αλλάζει όταν λαμβάνεται υπόψη ο πληθυσμός των συμμετεχουσών χωρών, καθώς ορισμένες μικρότερες χώρες έχουν μεγάλο αριθμό δικαιούχων σε σύγκριση με τον πληθυσμό τους (π.χ. Κύπρος και Μάλτα). Επιπλέον, αρκετά υψηλό ήταν το επίπεδο συμμετοχής στη Ρουμανία και τη Βουλγαρία.

Συνολικά, η προγραμματισμένη χρηματοδότηση χορηγείται σε **διάφορες ομάδες-στόχους με δίκαιο τρόπο**, παρά τη συγκέντρωση των πόρων του προγράμματος REC σε τρεις ειδικούς στόχους. Συχνά, οι ίδιες ομάδες-στόχοι προσεγγίστηκαν στο πλαίσιο διαφορετικών ειδικών στόχων.

Διατέθηκαν σημαντικοί χρηματοδοτικοί πόροι για την προώθηση των οριζόντιων προτεραιοτήτων της ισότητας των φύλων, των δικαιωμάτων των παιδιών και των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Στο στάδιο της υλοποίησης, οι προσκλήσεις υποβολής προτάσεων που επικεντρώνονταν στο φύλο, τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και τα δικαιώματα των παιδιών ήταν κυρίως εκείνες που οργανώθηκαν στο πλαίσιο των σχετικών ειδικών στόχων. Μολονότι υπάρχει σημαντική επίγνωση της σημασίας της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου, υπάρχει γενική έλλειψη γνώσεων σχετικά με τις ορθές πρακτικές μεταξύ των εγκεκριμένων έργων REC όσον αφορά τις βέλτιστες προσεγγίσεις για την εξέταση του ζητήματος της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου σε δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται εκτός ειδικών έργων. Οι δικαιούχοι δυσκολεύονται να διαμορφώσουν μια προσέγγιση με βάση το φύλο κατά την κατάρτιση της αίτησής τους.

3.7. Απλούστευση

Το σύστημα υποβολής αιτήσεων που θεσπίστηκε πρόσφατα (η πύλη χρηματοδότησης και υποβολής προσφορών) απλοποίησε τη διαδικασία υποβολής αιτήσεων και βελτίωσε τη συλλογή και τη συγκέντρωση δεδομένων παρακολούθησης. Γενικά, οι δικαιούχοι αξιολογούν θετικά τα νέα εργαλεία ΤΠ που αναπτύχθηκαν για την υποβολή αιτήσεων και τη διαχείριση των επιδοτήσεων και τα θεωρούν αποτελεσματικά και εύχρηστα. Η τάση αύξησης της ψηφιοποίησης θεωρείται σαφώς θετική εξέλιξη, παρότι υπάρχει ακόμη περιθώριο για περαιτέρω απλούστευση της διαδικασίας, ιδίως σε σχέση με τον διοικητικό φόρτο όσον αφορά την τεκμηρίωση που απαιτείται από τους αιτούντες.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΟΡΕΙΑ

Το πρόγραμμα REC 2014-2020 δρομολογήθηκε όταν οι επιπτώσεις της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης είχαν οδηγήσει σε γενική μείωση του όγκου των εθνικών πόρων και των διαθέσιμων κονδυλίων για κοινωνικά ζητήματα και ζητήματα δικαιωμάτων. Σε αυτό το δυσχερές πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο, το πρόγραμμα έχει αποδείξει την **ενωσιακή προστιθέμενη αξία του και τον καίριο ρόλο του στην ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού χώρου ισότητας και δικαιωμάτων**.

Το πρόγραμμα REC **εξακολουθεί να ανταποκρίνεται** στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των ενδιαφερόμενων μερών και του κοινού της ΕΕ. Αυτό εξασφαλίστηκε μέσω του **ευέλικτου χαρακτήρα του προγραμματισμού**, συμπεριλαμβανομένης της ετήσιας ιεράρχησης των αναδυόμενων αναγκών και ζητημάτων πολιτικής, καθώς και μέσω του διαλόγου με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Συνολικά, με βάση τα ποιοτικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, η υλοποίηση του προγράμματος REC ήταν **αποτελεσματική και συνέβαλε στην επίτευξη των συνολικών στόχων**. Ειδικότερα, αυτό οφειλόταν στην **ποιότητα των περισσότερων από τα έργα** που υλοποιήθηκαν με χρηματοδότηση του REC, επιτρέποντας την υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων που **σχετίζονται άμεσα με τις μεταβαλλόμενες επιτόπιες ανάγκες**.

Τόσο η έρευνα τεκμηρίωσης όσο και η επιτόπια έρευνα δείχνουν ότι τα έργα πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό την υλοποίηση των προγραμματισμένων δραστηριοτήτων και ότι **σχεδόν όλα τα έργα που ολοκληρώθηκαν έχουν επιτύχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα**.

Τα ποιοτικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από τη μελέτη υποδεικνύουν ότι **τα οφέλη του προγράμματος REC υπερτερούν του κόστους**.

Όσον αφορά την κατάσταση αναφοράς, η οποία περιγράφεται στην εκτίμηση των επιπτώσεων του 2011¹¹ και στην εκ των υστέρων αξιολόγηση του 2015 των τριών προηγούμενων προγραμμάτων (Δάφνη III, Θεμελιώδη δικαιώματα και Ιθαγένεια και Progress)¹², τα στοιχεία της αξιολόγησης δείχνουν ότι σχεδόν όλες οι δυσκολίες που εντοπίστηκαν εκείνη την περίοδο έχουν ξεπεραστεί στο πρόγραμμα REC, εκτός από τη συνεχιζόμενη γεωγραφική ανισορροπία.

Στην αξιολόγηση εντοπίστηκαν επίσης ορισμένα διδάγματα που εξετάζονται για τον διάδοχο του προγράμματος REC, το πρόγραμμα CERV, ιδίως η ανάγκη να αναπτυχθεί ένα ισχυρότερο πλαίσιο παρακολούθησης που θα συλλέγει συστηματικά πληροφορίες σχετικά με τις εκροές και τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται, να εξεταστούν περαιτέρω μέτρα για τη βελτίωση της γεωγραφικής ισορροπίας, να εφαρμοστεί μια προσέγγιση περισσότερο προσανατολισμένη στα αποτελέσματα, να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος για τους αιτούντες και τους δικαιούχους και να ενισχυθεί η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου.

¹¹ SEC(2011) 1364 final, ό.π.

¹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015), εκ των υστέρων αξιολόγηση των πέντε προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο των δημοσιονομικών προοπτικών 2007-2013 — τελική έκθεση, ό.π.